

dinate venit per gratiam Dei, in qua jam omnis A qui credit, stat contra omnia adversa immobilis, et gloriatur in spe filiorum Dei. Et ex hoc inchoant solida esse media, cujus fidelia exstiterant prima. Primo namque per fidem justificatus, quia justus ex fide vivit (*Galat. III, 11*). Deinde per justificationem Deo pacificatus, quia pacifici filii Dei vocabuntur (*Matth. v, 9*). Et hæc fiunt non per aliam fidem, nisi per eam quæ est in Christo Jesu, per quem accessum habemus in gratia ejusdem fidei, in qua stamus et gloriamur, quæ præparatur a Deo in bona voluntate credenti, in qua dictum est: *Credens stat solidatus in petra, qui est Christus, et gloriatur sperans promissam sibi hæreditatem filiorum Dei*. Et hoc medium ejus, in quo sustinet luctamen adversitatis et certamina passionis, quoniam cum homo excrucia-

B idoneam reddidit, spes deinde sine confusione ad remunerationis æternitatem inducit, et hæc non aliter, nisi quia illa ultima et quæ major est horum caritas (*I Cor. XIII, 13*) Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis (*Rom. v, 5*). Hoc spei tempore, quod est medium inter fidem et charitatem, nunquam autem a fide et charitate sejunctum, sit exercitium operum bonorum, ut fidem opera commendent, ne mortua sine operibus habeatur; ut spes indesinenter opus exerceat, perducens intentionem usque ad perseverantiæ salutem, tolerans quidquid adversum aut ex tentatione aut ex passione concurrerit. Et ita cuncta æquo animo sustinet, ut inter angustias dolorum et præsentis lætitiæ gloriatur, et in futuræ gloriæ expectatione lætetur.

CAPUT XC.

De charitate et nomine ejus.

De charitatis bono quantum quisque dicere poterit, cum satis Paulum dixisse sufficiat? qui prosequens virtutes ejus tanta numerositate complexus est, quanta et ubertate fructus ejus opimos esse pensavit. a Nomen charitatis Græcum est, quod Latine dilectio dicitur. Hæc a duobus incipit, vel ab homine et Deo, vel coram Deo ab homine et proximo. In uno enim experimentum dilectionis minime patet, quia cui se, vel quid sibi quisque connectat, singularitas non habet. Hæc primum a Deo ad homines venit, dicente Joanne: *Non quia nos dileximus Deum, sed quia Deus prior dilexit nos, dans nobis pignus spiritus, ut diligamus eum in operibus pietatis* (*II Joan. IV, 10*). C Dehinc ut demonstretur dilectio Dei, ostenditur dilectio proximi. Nam denuntiante apostolo: *Si proximum, quem videmus, non diligimus, quomodo Deum, quem non videmus, diligere poterimus* (*Ibid., 20*). Testimonium ergo dilectionis Dei est dilectio proximi. Et tunc vere diligi probabitur Deus, quando in Deum amicus, propter Deum dilectus vincitur inimicus. Hæc ubi vera consistit, intercidi nescit; quia interruptionem non habet quod permanebit in æternitatis hæreditate: tantum effecta suæ operationis idonea, ut non quærens quæ sua sunt (*I Cor. XIII, 5*), sese periculis ingerat proximorum, atque quidquid lucrandum asciverit, aut propriæ prosperitatis communionem refoveat, aut susceptæ adversitatis expugnatione defendat: robustis exercitiis invida, dum semper avida proximi salutis aut quod lucraverit non amittit, aut quod lucrare nequiverit compassione simplici dolet, nunquam bonitatis vacuata mercede.

Explicit liber de Progressu spiritualis deserti.

a Ex Isid., Etym. lib. VIII, cap. 2, n. 5.

MONITUM IN EPISTOLAS SEQUENTES.

De Hildefonsi epistolis jam superius monuimus, omnes præter has duas ad Quiricum missas periisse, cum magna ejus doctrinæ jactura. Etenim satis multas scripsisse nobis indicio est, quod in justam unius voluminis molem excreverint, secundam suorum operum partem conficiens, ut auctor est sanctus Julianus. Quod ad hasce attinet quas edimus, Quirici epistolæ maximam continent divini illius operis de

Virginitate sanctæ Mariæ commendationem; quod tantus vir non solum summa animi voluptate atque spiritali fructu perlegerit, verum (quod miraculi speciem præ se fert) corpus ejus effractum atque infirmum jucundissima libri lectione ita fuit erectum et confirmatum, ut continuo ad sua munia obeunda aptum sese præstiterit; et ipse qui choro jam diu aberat infirmitatibus detentus, exinde divinis laudibus

integris viribus interesse potuerit. In nostri vero Hilde-
defonsi responsionibus maxima omni ex parte animi
humilitas summa cum sapientia conjuncta elucet;
qua vtri æquissimi laudes a se omnino avertens, in
unum Deum omnium bonorum auctorem refundendas
esse demonstrat. Secuti sumus Florezii editionem,
qui tom. V Hispan. Sac. Hildefonsi epistolas, tom.
vero XXIX eas iterum cum Quirici epistolis emenda-
tiores nobis post Acherium exhibuit.

QUIRICI

EPISCOPI BARCHINENSIS

EPISTOLA AD HILDEFONSUM

EPISCOPUM TOLETANUM.

*Ei gratias agit de libro ad se misso DE VIRGINITATE
S. MARIE, quem mirifice laudat, fructum referens
quem ex ejus lectione perceperat.*

1. Cum a vobis remeans ad ovis crediti loca re-
dissem, ita laboris magnitudine fessus, et vi lassitudo-
nis resolutus debebam in cellula mea, ut nulla
valetudo sineret vel ad sacrum officium properare:
tandem cum tractatu mentis quærerem quod adju-
mentum meo labori prodesset, illico memoratus
sum vestri muneris: quod cum ardua intentione
percurrerem, ac mentis acie defixa, universa
quæ in morem pigmentorum redolentia exstabant,
saporare conarer, ita diffugit a me quidquid lan-
guidum, quidquid detritum, quidquid erat adversa
valetudine anxium, ut in robur plenæ incolumitatis
exurgens, valenter ad gremium piæ et sanctæ ma-
tris Ecclesiæ cucurrerim, atque unigenito Domino
et Redemptori nostro Jesu Christo Dei Filio gratias
retulerim, quod ita vobis inspirationis suæ flatu
vivifico in arcano pectoris insufflaverit, sanctique
Spiritus unctione ad universa de se dicenda instru-
xerit, et quam decenter Novi ac Veteris Instrumenti
series Incarnationis, seu Nativitatis dominicæ my-
steria continebat, tam evidenter vos earumdem
Scripturarum vestem expandere fecerit, atque, ut
ita dicam, ea quæ opaca videbantur pro sui quanti-
tate mysterii, luce clarius manifesta ac nota pusillis
et magnis effecerit: ita ut ex hoc hebetescat Jovi-
nianus, dissipetur Helvidius, simulque et incredulus
ac mente perfidus decidat Judæus.

2. Gaudeo in hoc dono gratiæ vobis a Deo distri-
bute, quod ipse qui ad Virginem Mariam Gabriele
in plenitudine temporum nuntiaturum miserat, quod
Spiritus sanctus superveniret in illam, ac virtus Al-
tissimi obumbraret eam, oris vestri introitum tan-
gens, et cordis vestri stratum præmunens, tam lu-
cide universa de tanto mysterio dicere fecerit, quam
veraciter adimplevit. Cujus rei gratia benedicimus
Dominum, quod memor promissorum suorum dig-
natur esse nobiscum in hoc novissimo tempore sæ-
culorum, et quidquid imbecillitas nostrarum mentium
ac socordia animorum in sacris Scripturæ paginis
scrutari tam sufficienter aggravata curis exteriori-
bus non valebat, gratiæ suæ abertate donante, per
vos plenissime instructi de Incarnationis ac Nativi-
tatis Christi mysterio sumimus. Gratias agimus san-
ctæ Trinitati, quæ Deus est, et ia formavit hominem

A in Virginis utero, quem tamen pro nostra redem-
ptione suscepit sola Filii persona.

3. Item gratias agimus sanctitati vestræ quod ipse
Dei unicus, qui incarnatus in Virginis utero exstitit,
ad vos veniens, ac penes vos faciens mansionem, fa-
mis nostræ inedia per vos verbi sui ubertate refe-
cit, gratiæ suæ puritate stabilivit, veritatis suæ dono
locupletavit. Sit tibi Domino meo bonum mercedis
repositum coram Christo Domino nostro, et angelis
ejus; sis lætus ex fructu operis boni inter æternæ
felicitatis gaudia permansura, quia lætos nos cœles-
tis oraculi participatione fecisti.

4. Ecce, etsi non ut volui, tamen ut potui, sancti-
tati vestræ hæc non temeritatis ausu, sed humilitatis
affectu suggerere curavi. Quod etsi ruralis intelligen-
tia non ita nitidum aut saporum formare valuit, cha-
ritas tamen, quæ me invitavit ut suggererem, vobis in-
spiret ut quæ suggesta sunt placide suscipere dignè
mini. Incolumem dominum nostrum divina gratia
conservet. Amen.

HILDEFONSI RESPONSIO.

Laudes a Quirico acceptas in Deum refundit.

Sanctissimo ac venerabili domino Quirico episcopo
Hildefonsus famulus vester.

1. Dedi gloriam Domino Jesu meo, cum accepi epi-
stolam beatitudinis vestræ, gratiarum orsu confectam.
Dederas enim et ipse in bonis, ut devota mortalitas
quirit, beatæ immortalitati honorem debitum, te-
nens in æqualitate judicii pondus, ut illi soli laudem
inferas, cujus opus agnoscis. Quia ergo gratia Dei ad
te misit pro quibus a te vota laudationis accepi, be-
nedicamus illum simul in unum, qui et per me in-
tulit materiam piæ prosecutionis, et a te accepit sibi
soli debitam gloriam laudis.

2. In cæteris autem sto ego in memetipso in reatu
consciens, in pavore anxius, ante Judicem confusus,
ante adventum Judicis terrore commotus; rursum
autem ex redemptione fidus redemptionis, actionis
prorsus Redemptoris pietate salvandus. Cujus si quæ-
ras opus, peccatum est; si quæras vitæ rationem,
peccati confessio est; si quæras iudicium, pœna
peccati est. Pro quibus cunctis et peccatis et pecca-
torum meorum meritis, obsecro te per eum cujus ju-
dicio absolvi cupimus a reatu, ut defigas pro me ma-
num orationis coram vultu pietatis ipsius, quo non
tuis illaqueatus, sed adjutus verbis, obtineam me ab-
solvi et erui a delictis; dari mihi vel augeri prome-
rens, ut loquar de illo vera, diligamque pie, quæ
de illo dixerim, et glorificetur idem in confessionibus
meis et præsentibus et æternitate sæculis permansu-
ris. Dicere plura vellem si miseriarum pressura si-
neret; sed totum satisfactum sibi reputet charitas,
quod vel minimum permisit tædiosa necessitas.

ALTERA QUIRICI EPISTOLA

AD EUNDEM HILDEFONSUM.

*Eum ut scripturis interpretandis operam det
hortatur.*

Domno sanctissimo et vere mihi specialiter perti-

mendo Hildefonso archiepiscopo Quiricus servulus **A** commensalem Dominum obtineas, ut donec me perficiat suæ pietatis curatione, meis languoribus suam medicinam non subtrahat, præcor. Christi gratia incolumem servet dominum meum in longævitate perennis ævi. Amen.

HILDEFONSI RESPONSIO.

Id se quidem libenter præstiturum, sed iniquitate temporum retardari significat.

Domino meo Quirico episcopo Hildefonsus famulus vester.

1. Cum ad omnia nova, ut nostis, omnipotens Deus non novo, sed sempiterno utatur consilio, ad egestatem nostri temporis talentorum vobis summam distribuens, ne plurimum inedia labefactemur, vestri oris pabulo nos sustentare curavit. Ac proinde quia summo Patrifamilias duplicatione eorundem talentorum rationis summam referre curatis, obsecro ut si qua in opacitatibus divinarum Scripturarum ad utilitatem matris charissimæ, quæ et nunc nobiscum gemit in terra, et ad quam suspiramus in cælo, sedula revolutione invenitis, et invenire intenditis, ad profectum ejusdem sanctæ matris styli oraculo promerere non cessetis decenter: et in eo prosit ut tu, domine, qui in cubiculum Regis æterni introduceris, **B** sacrarum Scripturarum vestem aperias, atque illa quæ senioribus tegmine vestimentorum adoperta latebant, palam facere solito labore intendas. Nam ex distributione gratiæ supernæ, ut confidimus, aperitur vobis ostium sermonis ad loquendum mysterium suum. Erit enim respectus operis vestri cum retributione æternæ mercedis, cum infirmantium mentes ad salutem interioris hominis per vos Christus pro-
vexerit, ut tibi, quæ animæ salutem initiaverant, pleno robore convalescant; jactuque seminum spiritualium per doctrinam sanctæ prædicationis, cum alios ab errore pertraxeris, aliosque ne errēt servaveris, collectis manipulis sancti laboris post cursum longioris ævi eas ad conspectum æterni judicis potiturus gaudia sempiterna.

2. Me igitur, quem torpore mentis obtusum, et sermone prædicationis ignarum tu, mi domine sanctissime, nosti, ut ministrante gratia Spiritus sancti quæcunque dixeris pie, quæcunque deprompseris sancte, quæcunque manifestaveris recte, quo et idem sanctus Spiritus agnoscat, et omnes qui illo pleni sunt diligant, ut me munire his donis non dedigneris, suggero. Sic glorificetis et portetis Christum in confessionibus vestris et presentibus et æternitate sæculis permansuris.

3. De cætero his excursis, ut manu sanctæ orationis erigas imbecillum, atque ut jugitate precum apud

1. Imperas mihi, charissime domine, aut loqui si taceo, aut ne taceam loquens, et dominicæ vestis, quæ non habet maculam aut rugam, abdita conteclaque devolvens, unius objectu luminis et desiderii fidelium luceam, et insipientiam perfidorum extinguam. Non ergo possum, sed ille faciat in me hanc gloriam sibi, qui erigit elisos, solvit compeditos, et illuminat cæcos. Qui crigat me ad se manibus piæ crucis, quem cecidisse constat de manibus suæ divinitatis; qui solvat me imperiis pietatis a vinculo seeleris; qui illuminet me prævenienti misericordia, quem caligavit malorum culpa; et tunc ab Jesu apprehensus audiam: *Dimissus es ab infirmitate tua*, confestimque erectus glorificem eum. Tunc quoque solum abire sinat, et curram post eum in odore unguentorum ejus: quodque afflatu virtutis attraxerim, eloquii flatu respirem. Illuminet etiam cæcum, et cum lumen miserationis ejus agnovero, ego quoque et omnis plebs demus laudem Deo.

C 2. Nunc certe quia non me, sed gloriam Christi mei quæris in me, et ego non meipsum commendo, sed Christum meum in omni quod loqui appeto, spectantibus amabilem ardentem exhibeo, ut hunc dilectum meum diligens loquar, loquens annuntiem, annuntians notum faciam, agnitum celebrem, reddam post celebritatem mortalitatis angelorum hymnis laudem sæculis sempiternis: igitur ut præcipis, appeterem loqui frequenter, et hoc mihi pia devotione adest, ut in meditatione legis Dei lingua simul et vita silentium non haberet; sed ita necessitas temporum vires atterit animorum, ut nec delectet vita propter imminetia mala.

SANCTI HILDEFONSI

- TOLETANI EPISCOPI

LIBER DE VIRIS ILLUSTRIBUS.

PREFATIO.

1 Virorum adnotationem illorum quorum edictis atque doctrinis sancta Ecclesia toto terrarum orbe diffusa illustratur in bonis atque defenditur ex adversis, mox post ascensionem Christi ab apostolorum

* In Editione Antonii Lorenza, quam sequimur, ante hunc librum representatur opus divi Isidori de Viris illustribus, quod nos, ut pote jam inter Opera

D exordio vir beatus atque doctissimus Hieronymus presbyter plene dicitur adnotasse, qui singulata nomina eorum, seriem temporum, monumenta librorum, diversitates opusculorum in laudabilem necessariamque memoriam usque ad seipsum stylo evidenti sancti Isidori recusum (*Patrologiæ tomo LXXXIII, col. 1082*), hic iterum ob oculos lectorum ponere inutile judicavimus. Edit.